

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 De actibus pertinentibus ad prælatos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

hoc ideo, quia sacramenta operantur, ut instrumenta divinae misericordiae iustificantis. Dei autem est respicere hominis cor, secundum illud i. Reg. 16. Homines vident ea, quae parent, Deus autem intuetur cor: & ideo quamvis res naturales non agant, nisi praesentialiter adhibita, sacramenta tamen agunt etiam secundum, quod sunt in voto, sed plenus sacramentalem effectum inducunt, quando actu exhibentur, sicut in baptismo. Nam catechumenus si sit adultus, & habeat baptismum in voto, iam consecutus est effectum baptismi quantum ad emundationem a peccato, & consecutionem gratiae, quae est proprius effectus Dei: sed quando actu baptismum suscipit, consequitur plenus quosdam sacramentales effectus, quia suscipit characterem, & remissionem totius poenae. Si quis tamen esset, qui non prius haberet baptismum in voto, quam actu baptizaretur, sicut precipue patet in pueris, simul recipit per baptismum gratiam remittentem culpam, & omnem alium sacramenti effectum. Et hoc etiam contingeret in adulto, si simul cum baptizaretur, votum baptismi habere inciperet: & idem est etiam in sacramento poenitentiae, quod consummatur in dispensatione ministri absolventis. Cum enim aliquis actu absoluitur, consequitur plenarie sacramenti effectum: sed si antequam absoluitur, habeat hoc sacramentum in voto, quando proponit se subiacere clauibus ecclesiae, iam virtus clauium operatur in ipso, & consequitur remissionem culpae. Si quis tamen in ipsa absolutione incipit conteri, & claves ecclesiae habere in voto, in ipsa absolutione sacerdotis culpa ei dimittitur per gratiam, quae infunditur in hoc sacramento, sicut & alijs sacramentis nouae legis: unde quandoque contingit, quod aliqui non perfecte contriti virtute clauium gratiam contritionis consequuntur, dummodo non ponant obicem Spiritui sancto: & idem est in alijs sacramentis nouae legis, in quibus gratia confertur. Videtur tamen esse differentia inter baptismum, & poenitentiam propter hoc, quod sacramentum poenitentiae semper exhibetur adultis, in quibus, ut plurimum contritio praecedit tempore confessionis, & absolutionis: baptismus autem multoties confertur pueris, in quibus votum baptismi non praecedit: omnino autem simile apparet, si etiam baptismus exhiberetur adultis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verbum Hugonis non est sic intelligendum, quasi sententia Petri in sacerdote absolvente praecedat tempore sententiae caeli, id est Dei remittentis culpam, sed quia sententia Petri approbat sententiam Dei.

AD SECUNDUM dicendum, quod medicina sacramentalis operatur non solum actu adhibita, sed etiam in proposito existens: & ideo quandoque sanatio vulneris praecedit sacramentalem absolutionem.

AD TERTIUM dicendum, quod nunquam potest esse vera contritio sine voto clauium Ecclesiae, quantumcumque sit dolor de peccato praeterito, & positum abstinendi in futurum, & ideo in contritione culpa remittitur.

ARTICVLVS XI.

Utrum uir possit accipere crucem uxore nolente, si de eius incontinentia timeatur.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod uir possit accipere crucem ad transferendum ultra mare nolente uxore, si de eius incontinentia timeatur. Non debet enim homo praetermittere propria salutem pro salute aliena: sed homo procurat salutem pro-

priam per hoc, quod cruce signatur consequens plenam remissionem peccatorum: ergo non debet hoc praetermittere, ut prouideat salutem uxoris.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit. Si abstinere sine uxoris voluntate, tribus ei fornicationis licentia, & peccatum illius tunc imputabitur abstinencia: sed accipiendo crucem impeditur a redditione debiti. ergo uir qui peccatum uxoris si contingat, uirum imputetur.

RESPOND. Dicendum, quod ea quae sunt necessitatis, non sunt praetermittenda propter ea quae sunt propriae voluntatis. Unde et Dominus Matth. 15. reprehendit Phariseos, quod docebant praetermittere mandatum de honoratione parentum, ut aliqua uoluntaria oblationes Deo offerrentur. Ex necessitate autem uirum imminet ut gerat curam uxoris, quia ea potest mulieris est uir, ut dicitur 1. ad Corinth. 1. Sed quod accipiat crucem ad transferendum, subiacet propriae uoluntati. Unde si uxor sit talis quae sequi non possit propter aliquod legitimum impedimentum, & de eius incontinentia timeatur, non est ei consulendum ut accipiat crucem & dimittat uxorem: secus autem est, si uxor continere uoluntarie proponat, uel uelit & possit sequi uirum suum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc etiam ad salutem propriam uiri pertinet, ut gerat curam de salute uxoris, quae uiri regimini committitur.

QUAESTIO VIII.

DE INDE quaesitum est de actibus humanis.

Et primo, De actibus pertinentibus ad praedictos. Secundo, De actibus quae possunt pertinere ad omnes. Pertinet autem ad praedictos praecipue dispensare in precepto, excommunicare rebellantes preceptis, & beneficia ecclesiastica conferre.

Unde circa primum queruntur quatuor.

Primo, De obedientia ad precepta praedictorum, utrum scilicet religiosus teneatur obedire praedicto suo praecipiente ei in uirtute obedientiae, quod reuelat ei crimen fratris occultum.

Secundo, Circa dispensationem, utrum Papa possit dispensare in bigamia.

Tertio, Circa excommunicationem, utrum aliquis teneatur uitare excommunicatos illos, de quorum excommunicatione etiam inter peritos est diuersa sententia, quibusdam dicentibus eos excommunicatos esse, & alijs non esse.

Quarto, Circa collocationem beneficiorum, utrum praedictus ecclesie licite possit dare beneficium consanguineo suo idoneo existenti, si quia facilitate occurrat ei alius magis idoneus.

ARTICVLVS XII.

Utrum subditus teneatur reuelare praedicto praecipiente crimen occultum fratris.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod subditus non teneatur obedire praedicto praecipiente reuelationem criminis occulti. Nullus enim tenetur obedire alicui in hoc, quod non subditur eius iudicio: sed occulta non subdunt iudicio humano, sed soli iudicio diuino. ergo circa eorum reuelationem nullus tenetur obedire praedicto praecipiente.

SED CONTRA est, quod praedictus in capitulo religiosorum potest praecipere id, de quo iudex secularis, uel ecclesiasticus potest exigere iuramentum: sed

sed quandoq; iudex secularis, uel ecclesiasticus exigit iuramentu ab aliquo ut reuelet id, quod scit de aliquo occulto, ut dicit quedam decretalis de purgationibus. ergo pari rone ipse praelatus in capitulo potest et religiosis precipere in virtute ipsius obedientie, ut dicat ei si quid sciuit de aliquo crimine occulto.

RESPON. Dicendum, quod peccatum dupliciter potest esse occultum. Vno modo simpliciter, ita scilicet quod ad multorum notitiam nullo modo peruenit, & tale peccatum occultum nocet soli facienti, & ideo quod tale peccatum occultum fratris scit, solum hoc debet intendere ut fratris peccantis salutem procuret: unde institutus est a Domino ordo correctionis fratrum, ut primo quidem corripiat aliquis fratrem occulte peccantem inter se & ipsum solum, postmodum adhibeat duos, uel tres testes, & tunc tandem si non corrigatur, dicat ecclesie, contra quem ordinem si praelatus precipiat, ut peccatum fratris occultum ei dicatur, non est obediendum, & ipse peccat precipiendo: quia oportet Deo magis quam hominibus obedire. Si autem peccatum fratris non sit adeo occultum, quin per aliquas suspitiones in multitudinis notitiam ueniat, unde multorum scandalum oriatur, iam peccatum non solum nocet illi, sed multis. Et quia bonum multitudinis praefertur bono unius, ideo praelatus debet disquirere ueritatem de facto, ut scandalum multitudinis cesset uel per poenam peccantis, uel per eius exculationem. Et ideo in tali casu potest precipere scienti crimen fratris, quod manifestum est illi cui precipitur, tenetur praelato obedire. Sic enim cum non sit omnino occultum crimen pertinet ad iudicium praelati, & in hoc casu loquitur decretalis, non autem in primo.

Vnde patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Virum Papa possit dispensare super bigamia.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod Papa non possit dispensare in bigamia irregularitate. Non enim potest ab homine dispensari in his quae sunt diuinitus instituta, ut Ber. dicit in lib. de dispensatione & praecipio: sed doctrina Apostoli, in qua continetur quod bigamus non promoueatur, ut patet 1. Th. 3. & ad Tit. 1. est diuinitus promulgata, secundum illud Apost. 2. ad Cor. ult. An experimentum queritis eius, qui in me loquitur. Christus? ergo Papa non potest cum bigamis dispensare.

SED CONTRA est, quod in Decretis dist. 5. dicitur, quod Papa cum quodam bigamo dispensauit.

RESPON. Dicendum, quod Papa habet plenitudinem potestatis in ecclesia, ita scilicet quod quaecumque sunt instituta per ecclesiam, uel ecclesiae praelatos, sunt dispensabilia a Papa. Haec enim sunt quae dicuntur esse iuris humani, uel iuris positui. Circa ea uero quae sunt iuris diuini, uel iuris naturalis, dispensare non potest, quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. Ius autem diuinum est quod pertinet ad legem nouam, uel veterem. Sed haec differentia est inter legem utramque, quia lex uetus determinabat multa tam in praecipis ceremonialibus pertinentibus ad cultum Dei, quam etiam in praecipis iudicialibus pertinentibus ad iustitiam inter homines conferuandam: sed lex noua quae est lex libertatis, homini determinationes non habet, sed est contenta praecipis moralibus naturalis legis, & articulis fidei, & sacramentis gratiae, unde & dicitur lex fidei, & lex gratiae, propter determinationem articulo-

rum fidei, & efficaciam sacramentorum. Caetera uero, quae pertinent ad determinationem humanorum iudiciorum, uel ad determinationem diuini cultus, libere permisit Christus, qui est nouus legislator, praelatis ecclesiae, & principibus christiani populi determinanda: unde huiusmodi determinationes pertinent ad ius humanum, in quo Papa potest dispensare. In solis uero his, quae sunt de lege naturae, & in articulis fidei, & sacramentis nouae legis dispensare non potest. Hoc enim non esset posse pro ueritate, sed contra ueritatem. Manifestum est autem, quod bigamum non promoueri, neque est de lege naturae, neque pertinet ad articulos fidei, neque est de necessitate sacramenti, quod patet ex hoc, quod si bigamus ordinatur, recipit ordinis sacramentum, sed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus. Unde circa hoc potest Papa dispensare, licet dispensare non debeat, nisi ex magna, & euidenti causa: sicut etiam posset dispensare circa hoc, quod aliquis sacerdos non indutus uestibus sacris conseruaret corpus Christi. Et eadem ratio est de omnibus alijs huiusmodi, quae ex institutione humana processerunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Apostolus dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit, quaedam quidem sicut promulgans ius diuinum, sicut illud quod habetur ad Gal. 5. Si circumcidimini, Christus uobis nihil proderit, & multa alia huiusmodi: & in hoc Papa non potest dispensare. Quaedam uero sicut propria auctoritate aliqua statuens: nam ipse dicit. 1. ad Cor. 11. Caetera cum uenero disponam, & infra 16. mandauit, ut collectae, quae sunt in sanctos, per unam sabbathi fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et similiter etiam, quod dicitur de bigamo non promouendo, non est iuris diuini, sed institutio auctoritatis humanae diuinitus homini concessa.

ARTICVLVS XIII.

Virum debeant uitari illi excommunicati, de quorum excommunicatione est apud peritos diuersa sententia.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non debeant uitari illi excommunicati, circa quorum excommunicationem sapientes contraria opinantur. Quia secundum iura Episcopus non potest auferre beneficium, quod clerico concessit, sine culpa: sed non minus debetur communicio fidelium cuilibet fidei, quam beneficium clerico sibi ab Episcopo collatum. ergo nec communicio fidelium est alicui subtrahenda sine culpa: sed quando dubitatur, an causa subsit, promptior debet esse animus boni uiri ad interpretandum in mitiorem partem. ergo ex quo dubitatur de excommunicatione aliquorum, magis debet aliquis per hoc stare, quod non sint excommunicati, & ita non debet eos uitare.

SED CONTRA est, quod si aliquis percussus in bello, moriatur, si ignoretur quis eum percusserit, propter dubium quilibet, qui in bello interfuit, irregularis habetur secundum iura. ergo a simili uidetur, quod ex quo dubium est de aliquibus, an sint excommunicati, propter maiorem cautelam sint uitandi.

RESPON. Dicendum, quod dubitatio de excommunicatione aliquorum, aut praecedit sententiam iudicium, aut sequitur. Si praecedit, pura, cum nondum est declaratum per iudicium consensum aliquos esse excommunicatos, non sunt uitandi quousque certo iudicio terminentur. In hoc. n. casu uerum est, quod in mitiorem partem

Quodlib. S. Tho. D 2 inter-

Math. 19.

aa. 5.

dist. 27. q. 3. ar. 2.

arr. 4. q. 2. ar. 4. q. 2. ar. 5.

D. 519.

interpretari debemus. Vnde & Deut. 27. dicitur. Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, & iudicium intra portas tuas videris verba variari, venies ad sacerdotes, & ad iudicem, quaresequ; ab eis, & facies quodcumque dixerint: sed si ambiguum oriatur post concordem iudicium determinationem magis standum est sententiæ iudicum duplici ratione. Primo quidem, quia iudices sollicitius discutientes negotium, plenus possunt percipere veritatem, etiam si sint minus periti, quam alij qui perfunctorie constituuntur, & extraordinarie. Secundo, quia hoc esset in magnum nocentum utilitatis communis status hominum, si sententiæ non staretur, sed quilibet pro suo libito vellet sententiæ calumniam ingerere, quia sic litigia essent interminabilia: & ideo in tali casu magis est standum sententiæ iudicum, nisi forte sit per appellationem suspensa.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

Virum prælatus possit committere curam ecclesie suo consanguineo idoneo.

22. q. 63. ar. 2. ad 2. 3. & ar. & ad 3. & q. 185. ar. 3.

CIRCA quantum sic proceditur. Videtur quod prælatus ecclesie non possit ecclesie curam committere suo consanguineo quamuis idoneo, postposito meliori. Pater enim suæ filia quærit sponsum quam magis potest idoneum, & sponsus suæ sponsæ quærit fidelissimum custodem pro posse: sed maior prælatus ad ecclesiam sibi subiectam comparatur, vel sicut pater ad filiam, vel sicut sponsus ad sponsam. ergo debet ei de persona idonea providere, quantum ad melius potest.

¶ 2 Prælatus Ioannes euangelista maxime fuit idoneus, & tamen quia consanguineus Christi erat secundum carnem, prætulit ei Petrum in regimine ecclesie. ergo etiam prælatus si habeat consanguineum æque idoneum, non debet ei providere in ecclesia magis, quam alij æque idoneo. multo ergo minus si sit minus idoneus.

SED CONTRA est, quod secundum ordinem rectum charitatis homo plus debet diligere sibi magis coniunctos: sed his quos magis ex charitate diligimus, etiam magis debemus providere, vnde eorum meritum crescat. Cui ergo ex bona dispensatione ecclesie crescat meritum bene administrantis, videtur quod prælatus magis debeat suis, quam extraneis providere etiam si sint minus idonei.

RESPON. Dicendum, quod aliter est dicendum de consanguineo prælati æque idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim sit æque idoneus, potest prælati suum consanguineum præferre, nisi forte ex hoc scandalum oriatur, vel aliqui exinde malum exemplum accipiant, ut probabiliter præsumi possit, quod alij prælati hoc exemplo inducantur ad dandum suis consanguineis etiam minus dignis: & hoc ideo, quia ex quo nihil deperit utilitati ecclesie cum æque idoneo provideretur, licet circa huiusmodi provisionem etiam amor naturali satisfacere, qui non est contrarius charitati, sed magis charitate informatur. & hoc significatur Gen. 48. Vbi Pharaon dixit ad Ioseph de fratribus suis. Si nostri in eis viros industrios, constitue eos magistros pecorum meorum. Si vero sit minus idoneus consanguineus prælati, non debet eum præferre ad curam ecclesie postposito meliori duplici ratione. Primo quidem, quia hoc videtur esse contra fidelitatem, quam in bono dispensatore dominus requirit. Non enim faceret fideliter negotium alicuius domini, qui posset rem eius

meliorare, si hoc prætermitteret ut suis consanguineis satisfaceret. Secundo, quia hoc videtur ad personarum acceptionem pertinere, quæ consistit in hoc quod aliquis accipit pro causa conditionem personæ quæ non facit ad negotium, sicut si aliquis daret sententiam pro aliquo, quia dives est, & non quia iustitiam habet, quæ est conditio faciens ad negotium. Esse autem consanguineum, non est aliqua conditio pertinet ad curam ecclesie, quæ non obtinetur iure sanguinis, sed diuino munere. Esset autem conditio faciens ad negotium circa dispensationem patrimonialium bonorum: vnde si episcopus de patrimonialibus bonis magis provideat suo consanguineo minus idoneo, non est acceptio personarum: sed si ratione consanguinitatis ei provideat in patrimonio crucifixi, non caret vitio personarum acceptionis, quam Augustinus dicit in ecclesiasticis gradibus dispensandis, exponens illud quod habetur Iacobi 2. Nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi. Hieronymus etiam dicit, & habetur 8. q. 1. Extraneus ex alia tribu a Moyse eligitur, ut signaret principatum in populo non sanguini deferendum esse, sed vitæ, ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, ut non quarant eos in ecclesia columnas eligere, quos plus cognoscant ecclesie prodesse, sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequijs delinunt.

QUESTIO XI.

DEINDE quaeritur est de actibus, qui possunt ad omnes homines pertinere.

¶ Et primo. De actibus pertinentibus ad vim intellectuum.

¶ Secundo, De actibus pertinentibus ad vim appetitivam.

¶ Circa primum quaerita sunt tria.

¶ Primo. Vtrum possit aliquis sine peccato appetere scire scientias magicas.

¶ Secundo, Vtrum enuntiabile quod semel est verum, semper sit verum.

¶ Tertio, Vtrum Magister determinando quaestiones theologicas, magis debeat uti ratione, vel auctoritate.

ARTICVLVS XVI.

Virum homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas. Non enim est peccatum appetere illud, per quod ponitur intellectus hominis in optimo: sed per quamlibet scientiam ponitur intellectus hominis in optimo, quia verum est bonum intellectus, ut dicitur in 6. Ethicorum. Scientia autem verum est, ergo hoc potest licite appetere, scire quamcumque scientiam, & ita sine peccato potest homo appetere scire scientias magicas.

SED CONTRA. Prohibitio non est nisi de illicito: sed scientiæ magicæ sunt prohibita: ergo illicitum est appetere eas scire.

RESPON. Dicendum, quod actus humanus potest dici dupliciter. Vno modo ex genere: alio modo ex circumstantia. Ex genere quidem esse actus bonus ex eo quod actus cadit supra debitam materiam, debita autem